

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Л.П. Міронець
вересня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні проблеми фізичної географії та ландшафтознавства

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

«31» серпня 2021 р.

Голова _____
(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Данильченко Олена Сергіївна, кандидат географічних наук, старший викладач кафедри загальної та регіональної географії

Кисельов Юрій Олександрович, доктор географічних наук, професор кафедри загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від 30 серпня 2021 року.

Завідувач кафедри
загальної та регіональної географії

Корнус О. Г., к.г.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7	магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
Загальна кількість годин – 210		1-й	1-й
		Лекції	
		30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		150 год.	196 год.
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Вид контролю: екзамен			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасні проблеми фізичної географії та ландшафтознавства» є встановлення найважливіших проблем фізичної географії та ландшафтознавства на сучасному етапі та в період становлення наук, виявлення характерних ознак кожного періоду історії фізичної географії, ознайомлення з фундаментальними працями провідних географів, формування теоретико-методологічних основ фізичної географії та ландшафтознавства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти наступними **програмними компетентностями**:

Здатність критично осмислювати основні світоглядні теорії і принципи у навчанні та професійній діяльності **(ЗК-2)**;

Здатність здійснювати аналіз, синтез, оцінювання ситуацію та/або завдання з метою виявляти шляхи для їх розв'язування та випрацьовувати відповідні рішення **(ЗК-5)**;

Здатність використовувати фундаментальні основи різних парадигм природничої та суспільної географії, основних географічних теорій та законів, історії розвитку географічних досліджень та ідей, для з'ясування географічних особливостей природи Землі, розміщення населення і господарства **(ФК-1)**;

Здатність формулювати, аналізувати та синтезувати рішення наукових проблем на абстрактному рівні шляхом декомпозиції їх на складові із застосування географічних знань, готовність постійно оновлювати та накопичувати власні знання з природничої та суспільної географії **(ФК-2)**;

Здатність вирішувати наукові задачі у галузі географії, вибирати належні напрями і методи для їх розв'язку, беручи до уваги наявні ресурси **(ФК-7)**;

Здатність враховувати специфіку професійної діяльності при створенні і використанні географічних, картографічних творів загального та спеціального змісту: навчальних, тематичних тощо **(ФК-11)**.

Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни студенти мають оволодіти знаннями з фізичної географії, ландшафтознавства, основ наукових досліджень, картографії з основами топографії. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка.

2. Результати навчання за дисципліною

Знання ПРЗ 3 ПРЗ 9 ПРЗ 12	Володіти знаннями природничо-географічних наук: об'єктно-предметна область, поняттєво-термінологічний апарат, теорії і концепції, закони і закономірності, методи дослідження тощо (ПРЗ-3) . Знати основні закономірності існування та розвитку геосфер, їх динаміки, компонентів, історії розвитку (ПРЗ-9) . Знати загальні закономірності і тенденції наукового пізнання, як особливої діяльності по творенню нових знань (ПРЗ-12) .
Уміння ПРУ-2 ПРУ-11	Використовувати сучасні знання географічних наук для отримання нових наукових результатів у галузі географії (ПРУ-2) . Вміти використовувати теоретичні узагальнення та методологічні принципи для встановлення теоретичної достовірності нових географічних теорій, концепцій, доктрин, гіпотез, методів та їхньої науково-практичної перспективності (ПРУ-11) .
Автономія і відповідальність ПРА 1.	Уміти вчитися упродовж життя і вдосконалювати здобуті під час навчання компетентності з високим рівнем автономності.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з навчальної дисципліни; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. на основі проблемної ситуації, виділяє проблему, конструє гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

**Розподіл балів, які отримують студенти
I семестр**

Поточний контроль														Самостійна робота	Екзамен	Загальн а сума
РОЗДІЛ 1							РОЗДІЛ 2									
Т 1-7							Т 8-15							25	25	100
3	3	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3			

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Засоби діагностики результатів навчання

**Запитання поточного контролю з навчальної дисципліни
«Сучасні проблеми фізичної географії та ландшафтознавства»**

1. Розкрити математичний підхід у вивченні географії за Фалесом Мілетським.
2. Охарактеризувати географічні погляди Шарля Монтеск'є (1689-1755 рр.).
3. Виявити фундаментальний внесок у географію Аристотелем.
4. Постава особливого математичного напрямку в географії (Ератосфен).
5. Фізична географія елліністичної доби. Феофраст.
6. Розвиток географії Бернхардом Вареніусом.
7. Ідеалістична діалектика у поглядах Карла Ріттера (1779-1859 рр.).
10. Геометричний географічний детермінізм Карла Ріттера.
11. З'ясувати сутність географічних ідей в критичний період творчості Еммануїла Канта (1724-1804 рр.).
12. З'ясувати сутність кантіанської концепції в географії.
13. Карл Ріттер про предмет географії.
14. Розвиток країнознавства і загального землезнавства та географічного детермінізму

- матеріалістичного напрямку (Демокрит).
15. Кулястість Землі та ідея теплових поясів (Парменід і Евдокс).
 16. Географічні погляди Піфагора.
 17. Обґрунтування процесу історичного розвитку суспільства у творчості Елізе Реклю (1830-1905 рр.).
 18. Географічні ідеї Платона.
 19. Охарактеризувати країнознавчий напрям у географії та розкрити Зародження географічного детермінізму ідеалістичного напрямку (Геродот, Гіппократ).
 20. Олександр Гумбольдт і фізична географія.
 21. Розвиток країнознавчого та землезнавчого напрямків (початок розвитку давньогрецької географії) (Анаксимандр).
 22. Сутність сумативістської концепції в географії.
 23. Охарактеризувати країнознавство – описову географію у поглядах Гекатея Мілетського.
 24. Розвінчання сумативістської концепції в географії.
 29. Стихійно-матеріалістичні погляди на розвиток природи і відродження концепції про причинно-наслідкові залежності явищ за доби початку Нового часу (1650-1765 рр.).
 30. Географічні ідеї у докритичний період творчості Еммануїла Канта (1724-1804).
 31. Уявлення первіснообщинних народів про навколишній світ.
 32. Географія доби Великих географічних відкриттів 1492-1650 рр.
 33. Практично-політичний напрям у географії. Полібій.
 34. Особливості розвитку математичної географії та закладення основ наукової картографії (Гіппарх).
 35. Загальний розвиток географії, основні риси географічних досліджень, стан географічної літератури у докласичний період Нового часу (1765-1820).
 36. Географічні ідеї за доби могутності Римської імперії. Маріан Тірський, Клавдій Птоломей.
 37. Визначення предмету географії у докласичний період Нового часу (1765-1820 рр.).
 39. Становлення і розвиток галузі математичної географії.
 40. Узагальнення географічних знань про ойкумену грецькими вченими (Страбон).
 41. Розвиток картографії і країнознавства за доби початку Нового часу (1650-1765 рр.).
 50. Географічні погляди Йогана Гердера (1744-1803 рр.).
 51. Географія в період “гомерівської” Греції (XII-VIII ст.. до н.е.). Гомер, Гесіод.
 52. Фізико-географічні ідеї у докласичний період Нового часу (1765-1820 рр.): плутонізм, нептунізм, теорія катастроф, розробка фізико-географічного районування.
 53. Предмет і зміст географії за доби початку Нового часу (1650-1765 рр.).
 54. Розвиток фізичної географії у класичний період Нового часу (1820-1870 рр.).
 55. Загальна характеристика доби середини XIX ст.. (1820-1870 рр.) та її географічні акценти.
 56. Становлення загального землезнавства за доби початку Нового часу (1650-1765 рр.).
 57. Поновлення античного світогляду про вплив природного довкілля на історичний розвиток суспільства (Ж. Боден).
 58. Розвиток географічних ідей Анаксагором і Левкіпом.
 60. Галузевий розвиток географічних знань, географічні праці періоду зародження сучасної географії (1870-1918 рр.)
 62. Розвиток природничо-наукового напрямку О. Пешелем і Г. Герландом.
 63. Внесок у географічну науку В. Докучаєвим і формування російської географічної докучаєвської школи.
 64. Вирішення проблеми фізико-географічного районування Е. Гербертсоном і З. Пассарге.
 65. Охарактеризувати вчення про ландшафт і загальне землезнавство.
 66. Розкрити сутність традиційних поглядів єдності географії у працях Ф.Ріхтгофена, А.

Зунана, Е. Петрі.

67. З'ясувати сутність поглядів Відаля де ля Блаша і французької географічної школи.
69. Хорологічна концепція в географії А. Гетнера.
70. Об'єднання хорологізму, антропоцентризму і географічного детермінізму.
73. Виявити сутність концепції «теоретичної географії» (В. Бунге, Ю. Саушкін).
74. Охарактеризувати модельну і системну парадигму в географії (Т. Кун, П. Хаггет, Р. Дж. Чарлі, Д. Харвей).
75. Охарактеризувати концепцію географічної оболонки (О. Григор'єв, Л. Берг, С. Калесник).
76. З'ясувати концепцію конструктивної географії (І. Герасимов).

Питання підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Сучасні проблеми фізичної географії та ландшафтознавства»

1. Міжгалузеві дослідження (на межі фізичної географії та інших природничих і суспільних наук): загальний огляд, методи досліджень.
2. Поняття про науку й наукову діяльність. Основні поняття науки. Норми науки.
3. Групи методів обробки первинної фізико-географічної інформації.
4. Об'єкт та предмет фізичної географії (в уявленні різних наукових шкіл). Проблема єдності географії.
5. Система організації наукової діяльності в Україні з фізичної географії.
6. Приклади розробки прогнозів розвитку фізико-географічних процесів. Прикладні фізико-географічні дослідження.
7. Основи теорії систем. Метод системного аналізу в фізичній географії.
8. Загальні закономірності природи і їх прояви в географічній оболонці.
9. Основні положення концепції геосистем. Методика дослідження геосистем.
10. Елементи фізичної географії в античній натурфілософії.
11. Методи типізації, типології, районування в фізичній географії.
12. Рівні методологічного знання. Філософське підґрунтя фізико-географічних досліджень. Принципи й загальні методи теоретичних досліджень в фізичній географії.
13. Геоінформаційні системи та ГІС-технології в фізико-географічних дослідженнях.
14. Розвиток природознавства в епоху Відродження (XV-XVII століття).
15. Науковий експеримент в фізичній географії.
16. Німецька натурфілософія і фізична географія XVIII – середини XIX століть.
17. Порівняльний метод в географічних дослідженнях, його роль і структура.
18. Структура блоку фізико-географічних наук. Основні напрями фізико-географічних досліджень в Україні, наукові центри й наукові школи.
19. Методи наукового пояснення в фізико-географічних дослідженнях.
20. Історія становлення і розвитку вітчизняних шкіл фізичної географії з кінця XIX століття. Внесок найбільш видатних учених у розвиток фізичної географії.
21. Метод моделювання в фізичній географії. Види географічного моделювання.
22. Взаємозв'язок фізичної географії, її окремих галузей з іншими науками; міжгалузеві дослідження.
23. Парадигми у сучасній фізичній географії. Вплив парадигм інших наук на географію.
24. Історичний метод і діахронологічний підхід в географічних дослідженнях.
25. Групи методів фізико-географічних досліджень за особливостями їх організації, та способами отримання первинної інформації.
26. Природничо-наукова картина світу. Географічна картина світу. Місце фізичної географії в сучасній природничо-науковій картині світу.
27. Поняття «наукова картина світу». Загальні та спеціальні картини світу.

28. Застосування географічного (хорологічного) підходу в інших природничих і суспільних науках.
29. Групи методів обробки первинної фізико-географічної інформації.
30. Міжгалузеві дослідження (на межі фізичної географії та інших природничих і суспільних наук): загальний огляд, методи досліджень.
31. Об'єкт та предмет фізичної географії (в уявленні різних наукових шкіл).
32. Проблема єдності географії.
33. Система організації наукової діяльності в Україні з фізичної географії. Прикладні фізико-географічні дослідження.
34. Метод системного аналізу в фізичній географії.
35. Основні положення концепції геосистем.
36. Загальні закономірності природи і їх прояви в географічній оболонці.
37. Методи типізації, типології, районування в фізичній географії.
38. Принципи й загальні методи теоретичних досліджень в фізичній географії.
39. Науковий експеримент в фізичній географії.
40. Порівняльний метод в фізико-географічних дослідженнях, його роль і структура.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Проблеми об'єкту і предмету фізичної географії та ландшафтознавства. Історичний аспект

Тема 1. Вступ. Зміст, мета і завдання курсу «Сучасні проблеми фізичної географії та ландшафтознавства».

Тема 2. Місце фізичної географії в системі географічних наук. Проблеми об'єкту і предмету загальної фізичної географії.

Тема 3. Регіональна фізична географія. Проблеми об'єкту і предмету регіональної фізичної географії і ландшафтознавства.

Тема 4. Місце, роль і значення фізичної географії в сучасному світі. Цілі і завдання фізико-географічних досліджень.

Тема 5. Періодизація історії географії. Розвиток фізико-географічних теорій, ідей та досліджень від античних часів до епохи капіталізму.

Тема 6. Розвиток фізико-географічних теорій, ідей та досліджень від епохи капіталізму до наших днів.

Тема 7. Теоретичні концепції сучасної фізичної географії. Пріоритети розвитку фізичної географії на сучасному етапі. Формування наукових географічних шкіл.

Розділ 2. Сучасні проблеми методології фізичної географії та ландшафтознавства

Тема 8. Поняття про методологію в концепції діалектичного матеріалізму. Принцип взаємозв'язку в природі. Принцип взаємозв'язку між суспільством та природою.

Тема 9. Наукові факти і мова географії.

Тема 10. Класифікація і систематизація у фізичній географії. Математизація фізичної географії

Тема 11. Поняття про комплексність та системність у фізичній географії.

Тема 12. Моделі, теорії, гіпотези у фізичній географії. Основні географічні закони та закономірності.

Тема 13. Карта як специфічний засіб пізнання у фізичній географії.

Тема 14. Фізико-географічне районування: сутність та теоретичні засади. Спірні питання таксономії фізико-географічних регіонів.

Тема 15. Ландшафтознавство та взаємодія природи та суспільства. Дискусійні підходи до аналізу взаємодії людини та ландшафтів.

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	У с ь о г о	у тому числі					У с ь о г о	у тому числі				
		Л е к ц і ї	П р а к т .	Л а б о р .	К о н с т .	С а м о с т . р		Л е к ц і ї	П р а к т .	Л а б о р .	К о н с т .	С а м о с т . р
Розділ 1. Проблеми об'єкту і предмету фізичної географії та ландшафтознавства. Історичний аспект												
Тема 1. Вступ. Зміст, мета і завдання курсу «Сучасні проблеми фізичної географії та ландшафтознавства».	13	2	1			10	14	1				13
Тема 2. Місце фізичної географії в системі географічних наук. Проблеми об'єкту і предмету загальної фізичної географії.	13	2	1			10	14	1				13
Тема 3. Регіональна фізична географія. Проблеми об'єкту і предмету регіональної фізичної географії і ландшафтознавства.	14	2	2			10	13					13
Тема 4. Місце, роль і значення фізичної географії в сучасному світі. Цілі і завдання фізико-географічних досліджень.	14	2	2			10	14					14
Тема 5. Періодизація історії географії. Розвиток фізико-географічних теорій, ідей та досліджень від античних часів до епохи капіталізму.	15	2	2		1	10	14		1			13
Тема 6. Розвиток фізико-географічних теорій, ідей та досліджень від епохи капіталізму до наших днів.	14	2	2			10	14		1			13
Тема 7. Теоретичні концепції сучасної фізичної географії. Пріоритети розвитку фізичної географії на сучасному етапі. Формування наукових географічних шкіл.	14	2	2			10	14				1	13
Розділ 2. Сучасні проблеми методології фізичної географії та ландшафтознавства												
Тема 8. Поняття про методологію в концепції діалектичного матеріалізму. Принцип взаємозв'язку в природі. Принцип взаємозв'язку між суспільством та природою.	15	2	2		1	10	15	2				13
Тема 9. Наукові факти і мова географії.	14	2	2			10	13					13
Тема 10. Класифікація і систематизація у фізичній географії. Математизація фізичної географії	14	2	2			10	14		1			13
Тема 11. Поняття про комплексність та системність у фізичній географії.	14	2	2			10	14		1			13
Тема 12. Моделі, теорії, гіпотези у фізичній	14	2	2			10	15	1			1	13

географії. Основні географічні закони та закономірності.												
Тема 13. Карта як специфічний засіб пізнання у фізичній географії.	14	2	2			10	13					13
Тема 14. Фізико-географічне районування: сутність та теоретичні засади. Спірні питання таксономії фізико-географічних регіонів.	14	2	2			10	14		1			13
Тема 15. Ландшафтознавство та взаємодія природи та суспільства. Дискусійні підходи до аналізу взаємодії людини та ландшафтів.	14	2	2			10	15	1	1			13
Усього годин	210	30	28		2	150	210	6	6		2	196

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Структура фізичної географії та її місце у системі географічних наук. Проблеми об'єкту і предмету загальної фізичної географії.	2	1
2	Географічна оболонка як об'єкт дослідження загальної фізичної географії. Проблеми виділення меж географічної оболонки.	2	1
3	Напрями фізико-географічних досліджень.	2	
4	Теорії, гіпотези, ідеї фізичної географії від античних часів до епохи капіталізму.	2	2
5	Теорії, гіпотези, ідеї фізичної географії від епохи капіталізму до наших днів.	2	
6	Сучасні теоретичні концепції та принципи фізичної географії.	2	
7	Аналіз наукових фізико-географічних шкіл.	2	
8.	Фіксація фізико-географічних фактів. Характерні риси географічної мови.	2	
9.	Процедури аналогізації, ареалування, групування, типології та класифікації.	2	
10.	Системний та інші підходи у фізичній географії.	2	
11.	Ландшафтознавчий напрямок в географічних дослідженнях. Проблеми фізико-географічного районування.	4	2
12.	Складання фізико-географічних характеристик за картами.	2	
13.	Екологічна функція фізичної географії. Геоекологічний аналіз. Дискусійні підходи до аналізу взаємодії людини та ландшафтів.	2	

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

7. Рекомендовані джерела інформації Основні

1. Braslavskaya O. V., Kyselov Iu. O., Rudyi R. M., Kyseliova O. O., Udovenko I. O. Philosophical geography: establishment, development, formation of scientific foundations. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, №29(3). 2020. P. 460–470. doi: 10.15421/112041
2. Влах М. Р., Котик Л. І. Теорія і методологія географічної науки : навч. посібн. для самостійної роботи студентів. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 120 с. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Teoriia_metodol_navch_posibn_2017.pdf
3. Дронова О.Л. Запотоцький С.П. Сучасне природокористування: суспільно-географічний контекст: навчально-методичний посібник. – К. : Принт-Сервіс, 2018. – 214 с. https://geo.knu.ua/images/doc_file/navch_lit/PosibnikDronovaZapot2018.pdf
4. Мащенко О. М. Загальне землезнавство з основами теорії фізичної географії: навчально-методичний посібник для студентів спеціалізації: 014.07 Середня освіта (Географія). – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – 106 с. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9083/1/%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%9B%D0%95%D0%97%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E.pdf>
5. Сапко О.Ю. Рациональное природокористування: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2018. 115 с. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/877/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D0%B8%D0%B9%20%D0%A0%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%202018.pdf>
6. Топчієв О.Г. Предметна область географії та її сучасні методологічні трансформації / Український географічний журнал, 2016, № 1, С. 64-69. <https://ukrgeojournal.org.ua/uk/node/512>

Додаткові

1. Dunbar G. Geography: Discipline, Profession and Subject since 1870: An International Survey. – Dordrecht : Kluwer Academic Publishers, 2001. – 336 p.
2. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір : Монографія у 2-х т. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – Т.1. – 431 с., Т.2. – 503 с.
3. Гродзинський М. Д. Ландшафтна географія: стара назва нової науки чи відродження майже забутого? / Український географічний журнал, 2017, № 2. С. 59-64. https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2017_2_59-64.pdf
4. Kyselov Iu. O. Geosophy as a scientific discipline: issues of methodology and metatheory. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, №29(2). 2020. P. 327–334. doi: 10.15421/112029
5. Ковальчук П.І. Моделювання і прогнозування стану навколишнього середовища. К.: Либідь, 2003. 208 с.
6. Немець К. А., Немець Л. М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: Навчально-методичний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 172 с. http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB.pdf

7. Петлін В.М. Системна природнича географія. Львів: Вид-чий центр ЛНУ. 2011. 249 с.
8. Sonko S. P., Kyselov Iu. O., Polovka S. H. On the modern conception of environment. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, №27(2). 2018. P. 346–356.
9. Фаренік С.А. Логіка і методологія наукового дослідження. Науково-методичний посібник. К.: Вища школа, 2000. 217 с.
10. Філіпенко А.С. Основи наукової діяльності. К.: Академвидав, 2004.-208 с.
11. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.Н. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. К.: Знання-Прес, 2003.-295 с.
12. Шупер В. А. Методологія географії на переломі епох // Изв. РАН, серия географическая. – 2003. – № 4. – с. 27-35.

Інформаційні ресурси

1. [ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання»](http://gntb.gov.ua/files/sibid.pdf) <http://gntb.gov.ua/files/sibid.pdf>
2. <http://geo.historic.ru> – географічний довідник.
3. <http://www.wgeo.ra> – проєкт WGEO – всесвітня географія.
4. <http://www.scholar.ru/> пошукова система наукових публікацій.
5. <http://www.scirus.com/> – інформація про наукові журнали, персональні сторінки учених.
6. Bernard O. Bauer (2010). On Methodology in Physical Geography, Current Status, Implications, and Future Prospects. – <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1111/0004-5608.00167>
7. Theory and Methods in Geography. – <http://www.eolss.net/sample-chapters/c01/e6-14-01-02.pdf>
8. <http://scholar.google.com.ua/> – статті, монографії, дисертації і препринти.
9. <http://books.google.com.ua/> – сервіс повнотекстового пошуку по книгах.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- Булава Л.М. Методологія фізичної географії : навчальний посібник. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. – 27 с.
- Проблемы физической географии: практикум для студентов геогр. фак. / авт.-сост. : Я. К. Еловичева, М. М. Ермолович, Е.Г. Кольмакова. – Мн. : БГУ, 2007. – 48 с.
- підручники та навчальні посібники, зазначені у списку літератури;
- відеоматеріали по темам курсу;
- ілюстративні матеріали (структурно-логічні схеми, таблиці).